

CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUARISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Abdullayev Jasurbek Abdijabborovich

QDTU "Innovatsion iqtisodiyot" kafedrası tayanch doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda chorvachilik tarmog'ining hozirgi holati, ishlab chiqarish samaradorligini belgilovchi asosiy omillar hamda iqtisodiy ko'rsatkichlar tizimi yoritilgan. Shuningdek, mahsulot tannarxini pasaytirish, rentabellikni oshirish, resurslardan oqilona foydalanish va innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'nalishlari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari chorvachilik tarmog'ining barqaror rivojlanishini ta'minlash va oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: chorvachilik, iqtisodiy samaradorlik, mahsulot tannarxi, rentabellik, ishlab chiqarish samaradorligi, resurslardan foydalanish, innovatsiyalar, oziq-ovqat xavfsizligi.

Аннотация: В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты экономической эффективности производства продукции животноводства. Проанализировано текущее состояние отрасли, основные факторы, влияющие на уровень эффективности, а также система экономических показателей оценки результатов производства. Особое внимание уделено вопросам снижения себестоимости продукции, повышения рентабельности, рационального использования ресурсов и внедрения инновационных технологий. Результаты исследования направлены на обеспечение устойчивого развития животноводческой отрасли и укрепление продовольственной безопасности.

Ключевые слова: животноводство, экономическая эффективность, себестоимость продукции, рентабельность, эффективность производства, использование ресурсов, инновации, продовольственная безопасность.

Abstract: This article examines the theoretical and practical aspects of the economic efficiency of livestock production. The study analyzes the current state of the livestock sector, key factors affecting production efficiency, and a system of economic indicators used to evaluate performance. Particular attention is paid to reducing production costs, increasing profitability, ensuring rational use of resources, and introducing innovative technologies. The research findings contribute to sustainable development of the livestock sector and strengthening food security.

Keywords: livestock production, economic efficiency, production costs, profitability, production efficiency, resource utilization, innovations, food security.

Chorvachilik qishloq xo'jaligining muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, aholini go'sht, sut va boshqa hayvonot mahsulotlari bilan ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu tarmoqning barqaror rivojlanishi nafaqat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash, balki qishloq hududlarida bandlikni oshirish va aholi daromadlarini ko'paytirish nuqtayi nazaridan ham muhimdir. Shu sababli chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligini oshirish dolzarb ilmiy-amaliy masala hisoblanadi.

Chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi – bu ishlab chiqarish jarayonida sarflangan resurslar (mehnat, yer, yem-xashak, kapital va moliyaviy mablag'lar) bilan olingan yakuniy natija (mahsulot hajmi, daromad va foyda) o'rtasidagi nisbatni ifodalovchi iqtisodiy ko'rsatkichlar majmuidir. Samaradorlik ishlab chiqarish tannarxining pasayishi, mahsulot hajmi va sifatining oshishi, rentabellik darajasining yuqoriligi orqali namoyon bo'ladi.

Chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarish samaradorligiga ta'sir etuvchi omillarni quyidagi guruhlariga ajratish mumkin:

Ishlab chiqarish omillari: chorva bosh soni, zot sifati, mahsuldorlik darajasi, yem-xashak bazasining mustahkamligi;

Texnologik omillar: zamonaviy boqish va parvarishlash texnologiyalari, avtomatlashtirish va raqamlashtirish darajasi;

Iqtisodiy omillar: tannarx, narxlar darajasi, investitsiya hajmi, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyati;

Tashkiliy-boshqaruv omillari: xo'jalik yuritish shakli, kooperatsiya darajasi, boshqaruv samaradorligi;

Davlat tomonidan tartibga solish omillari: subsidiyalar, imtiyozli kreditlar, soliq yengilliklari va qo'llab-quvvatlash mexanizmlari.

Chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligini baholashda quyidagi ko'rsatkichlardan keng foydalaniladi:

bir bosh chorvadan olinadigan mahsulot hajmi (sut, go'sht);

mahsulot birligining tannarxi;

yalpi va sof daromad;

foyda miqdori;

rentabellik darajasi;

investitsiyalarning qaytish koeffitsienti.

Ushbu ko'rsatkichlar orqali xo'jaliklar faoliyatining iqtisodiy holati va rivojlanish istiqbollari aniqlanadi.

Samaradorlikni oshirish yo'nalishlari

Chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligini oshirish quyidagi ustuvor yo'nalishlar orqali ta'minlanadi:

chorva zotlarini yaxshilash va seleksiya ishlarini kuchaytirish;
yem-xashak bazasini rivojlantirish va resurslardan oqilona foydalanish;
innovatsion va energiya tejamkor texnologiyalarni joriy etish;
ishlab chiqarish va qayta ishlash integratsiyasini kuchaytirish;
investitsiya muhitini yaxshilash va xususiy kapitalni jalb qilish;
kichik chorvachilik subyektlarini kooperatsiyalash.

Xulosa qilib aytganda, chorvachilik mahsulotlari ishlab chiqarishning iqtisodiy samaradorligi tarmoqning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi asosiy omillardan biridir. Samaradorlikni oshirish orqali ishlab chiqarish tannarxini pasaytirish, mahsulot sifatini yaxshilash va raqobatbardoshlikni kuchaytirish mumkin. Bu esa o'z navbatida oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash va aholi farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi (2020–2030). – Toshkent, 2020.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni. Chorvachilik tarmog'ini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent, 2022.
3. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi qarori. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash bo'yicha kompleks chora-tadbirlar. – Toshkent, 2021.
4. Abdullayev A., Xolmirzayev S. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
5. Rahmonov B.Sh. Agrosanoat majmuasida chorvachilik tarmog'ini rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlari. – Toshkent: Fan, 2019.
6. Ismoilov J.J. Qishloq xo'jaligida investitsiyalar va ularning samaradorligi. – Toshkent, 2022.
7. Серова Е.В. Экономическая эффективность мясо-молочного производства // АПК: экономика, управление, 2021, №6.
8. Иванов А.С. Инновационные технологии и их влияние на эффективность животноводства. – Москва: АгроНаука, 2020.
9. FAO. Meat and Dairy Market Review. – Rome, 2022.
10. FAO. Livestock Development for Sustainable Agriculture. – Rome, 2020.
11. FAOSTAT Database. Livestock Production Statistics. – 2023.